

113. *Genista germanica* L. — Janowiec ciernisty

Gatunek o silnie wydłużonym zasięgu rozciągającym się od Pirenejów na zachodzie po obszar Wołżańsko-Kamski w ZSRR na wschodzie i od południowej Szwecji na północy po Korsykę i środkowe Włochy na południu. Charakteryzuje się nieregularnym rozmieszczeniem i brak go po północnej stronie wysokich masywów górskich (Alpy, Karpaty), jak i na rozlewiskach Polesia. Występuje głównie na niżu i w niższych położeniach górskich, lecz podawany jest z południowych Alp nawet ze znacznych wysokości — do 2300 m n.p.m. Rośnie przede wszystkim w świetlistych lasach i na wrzosowiskach, na suchych, piaszczystych glebach. Unika gleb wapiennych. Gatunek bardzo zmienny pod względem stopnia ciernistości pędów.

Janowiec ciernisty rośnie w środkowej i południowej Polsce, głównie na niżu i pogórzcu. Zasadniczo nie występuje wyżej jak 300—400 m n.p.m. Jego najwyższe stanowiska notowane są w Górach Kaczawskich na górze Miłek koło Wojcieszowa, w masywie Sobótki oraz w Górach Świętokrzyskich. Na obszarze całego zasięgu zaznaczają się większe lub mniejsze przerwy, a znaczniejsze skupienia stanowisk stwierdzono tylko w dolinach rzek, którymi janowiec wędrował zapewne z południa na północ. Czas tej migracji, jak przypuszcza B. Polakowski (1963, Zesz. Nauk. WSR w Olsztynie, 15,1) należy prawdopodobnie odnieść na wczesny postglacjał. Z terenów Pomorza Zachodniego i Wschodniego znany jest tylko z nielicznych, rozproszonych stanowisk i obecnie nigdzie nie dociera do wybrzeży morskich, choć sprzed stu lat wymieniony był przez C. Lucasa (1860, Verh. Bot. Ver. Prov. Brandb., 2) z Wolina, z południowych stoków Gór Mokrzyckich; stanowisko to, jak podaje H. Piotrowska (1966, Prace Kom. Biol. PTPN 30,4) przypuszczalnie zaginęło. Janowiec ciernisty występuje u nas niemal wyłącznie w formie typowej, jednak na zachodzie kraju pojawia się gdzieś tam również w formie pozbawionej cierni — *f. inermis* Koch.

Rozmieszczenie *G. germanica* w Polsce jest bardzo podobne do rozmieszczenia *Cytisus nigricans* L., co wiąże się z podobnymi wymaganiami ekologicznymi tych dwóch gatunków. Janowiec ciernisty jest bowiem światło- i ciepłolubnym krzewem przywiązany do suchych i świetlistych lasów (zwłaszcza sosnowych) oraz zarośli, odsłoniętych i nasłonecznionych wzgórz, gleb przeważnie piaszczystych lub żwirowatych, rzadziej gliniasto-piaszczystych, rędzin i płytkich lessów. Według A. Medweckiej-Kornaś, J. Kornasia i B. Pawłowskiego (1959, Szata Roślinna Polski, 1) należy do gatunków charakterystycznych dla związku zespołów *Pineto-Quercion*.

Zasięg *G. germanica* nie był do tej pory u nas opracowany, a jedynie B. Polakowski (l.c.) podał punktową mapę rozmieszczenia stanowisk na Pomorzu Wschodnim.

This is a species with a very elongate distribution ranging from the Pyrenees in the west to the Volga-Kama region of the USSR in the east, and from southern Sweden in the north to northern Corsica and central Italy in the south. It is characterized by irregular distribution and total absence north of great mountain massifs (Alps, Carpathians) and on the Polesie marshes. It occurs mainly in the lowlands and in lower reaches of the mountains, however it has been reported from southern Alps even from very high elevations — up to 2300 m. It grows mainly in open forests and in heathlands, on dry sandy soils. It avoids calcareous soils. It is a very variable species as regards the number of spines on the shoots.

German greenweed grows in central and southern Poland, mainly in the lowlands and submontane regions. Normally it does not occur higher than 300—400 m above sea level. The highest stands have been reported in the Kaczawskie mountains, on Mount Miłek near Wojcieszów, in the Sobótka massif and in the Świętokrzyskie Mts. Throughout the range of distribution there are distinct greater or smaller gaps, and greater conglomerations of stands occur only in river valeys, along which the species has probably migrated from south to north. B. Polakowski (1963, Zesz. Nauk. WSR w Olsztynie, 15/1) believes that this migration took place probably during the early postglacial period. From western and eastern Pommerania it is known from only a few, scattered stands, and presently it does not reach the sea shore at any place, even though 100 years ago it has been reported by C. Lucas (1860, Verh. Bot. Ver. Prov. Brandb., 2) from Wolin, from the southern slopes of the Mokrzyckie Mts. This stand has probably disappeared as H. Piotrowska believes (1966, Prace Kom. Biol. PTPN 30,4). *G. germanica* occurs in Poland almost exclusively in its typical form, however in western parts of the country it does sometimes occur in the spineless form, — *f. inermis* Koch.

Distribution of *G. germanica* in Poland is very similar to the distribution of *Cytisus nigricans* L., which is the result of similar ecological requirements of these two species. German greenweed is a shrub both light and warmth requireing, associated with dry and open forests, (pine in particular) and with scrubs, open and insolated hills, mainly sandy or gravelly soils, more rarely with sandy-clay, rendzina and shallow loess. According to A. Medwecka-Kornaś, J. Kornaś and B. Pawłowski (1959, Szata Roślinna Polski, 1) the species belongs to those characteristic of the association *Pineto-Quercion*.

The range of *G. germanica* has not been described in Poland so far. Only B. Polakowski (l.c.) has published a point map of the species distribution in eastern Pommerania.

Вид с сильно вытянутым ареалом, простирающимся от Пиренеев на западе до Волжско-Камского района СССР на востоке и от южной Швеции на севере до Корсики и средней Италии на юге. Для него характерно неравномерное распространение и отсутствие на северных склонах высоких горных массивов (Альпы, Карпаты), а также в поймах Полесья. Встречается преимущественно в низинах и на более низких ярусах гор, но в южных Альпах указывается для больших высот — до 2300 м над уровнем моря. Растет главным образом в освещенных лесах и на верещатниках, на сухих песчаных почвах. Избегает известковых почв. Вид очень вариабельный в отношении колючести побегов.

Genista germanica растет в средней и южной Польше, главным образом на низинах и на взгорьях. Как правило, не поднимается выше 300—400 м над уровнем моря. Наиболее высокие местонахождения зарегистрированы на Качавских горах — на горе Милек около Войцешова, в массиве Собутки и в Свентокжицких горах. На территории всего ареала отмечаются большие или меньшие разрывы, а более значительные скопления местонахождений найдены только в долинах рек, вдоль которых вид, по-видимому, распространяется с юга на север. Время этой миграции надо, вероятно, отнести к раннему после ледниковому периоду (Polakowski, 1963, Zesz. Nauk. WSR w Olsztynie, 15, 1). Для районов Западного и Восточного Поморья известен только из немногочисленных разбросанных местонахождений и в настоящее время нигде не доходит до морского побережья, хотя ранее и отмечался в Волине на южных стоках Мокжицких гор (Lucas, 1860, Verh. Bot. Ver. Prov. Brandb. 2). Это местонахождение, по-видимому, сейчас не существует (Piotrowska, 1966, Prace Kom. Biol. PTPN 30, 4). *Genista germanica* встречается у нас почти исключительно в типичной форме, однако на западе страны кое-где появляется и в форме, не имеющей колючек, — *f. inermis* Koch.

Распространение *G. germanica* в Польше очень сходно с распространением *Cytisus nigri-*

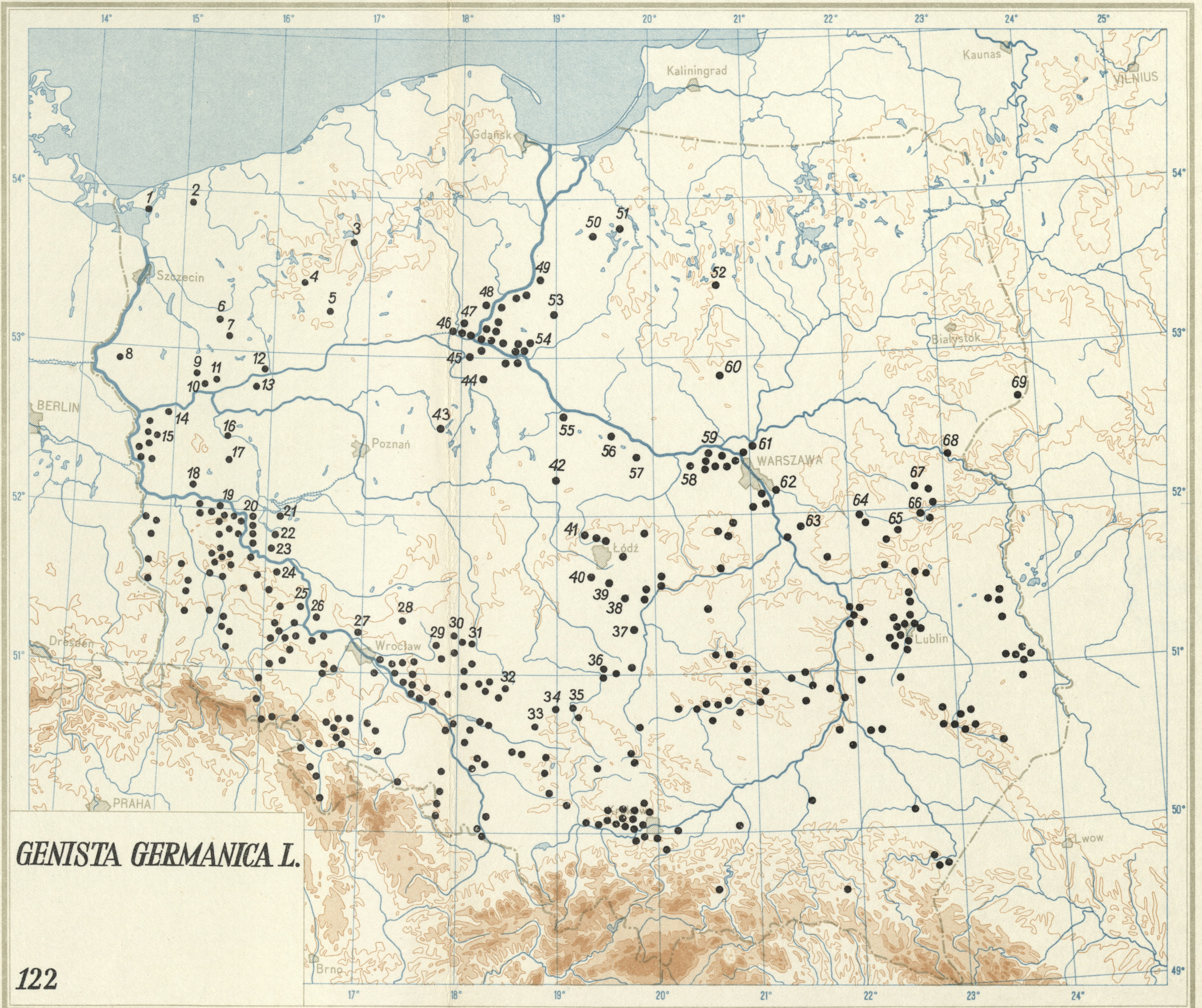
canis L. что связано с близостью экологических требований обоих видов. *G. germanica* — свето- и теплолюбивый кустарник приуроченный к сухим и осветленным лесам (особенно сосновым) и зарослям, к открытым и солнечным взгорьям и преимущественно песчаным и щебнистым почвам, реже к глинисто-песчаным, илистым и лессовым. Принадлежит к видам, характерным для группы ассоциации *Pineto-Quercion* (Medwecka-Kornaś, Kornaś i Pawłowski, 1959, Szata Rośl. Polski 1).

Ареал *G. germanica* до сих пор не был у нас обработан и только раз была дана точечная карта размещения его местонахождений в Восточном Поморье (Polakowski l. c.)

STANOWISKA — LOCALITIES — МЕСТОНАХОЖДЕНИЯ

1. Góry Mokrzyckie na Wyspie Wolin (Lucas, l.c.; Piotrowska, l.c.)?
2. Mechowo, pow. kamieński (Müller, 1911, Fl. v. Pommern).
3. Na południe od stacji w Żóitnicy, pow. Szczecinek (Żukowski, 1961, Badania Fizj. nad Polsk. Zach., 8).
4. Świerczyna, pow. Drawsko Pomorskie (Müller, l. c.).
5. Wależ (Abromeit, 1898, Fl. v. Ost. u. Westpreussen, 1)?
6. Choszczno (Warnstorf, 1871, Verh. Bot. Ver. Brandenb., 13).
7. Rębusz (Warnstorf, l.c.).
8. Drozdowo (Decker, 1911, Verh. Bot. Ver. Brandenb., 53).
9. Łubianka (Rühmer, 1883, Verh. Bot. Ver. Brandenb., 25).
10. Różanki (Rühmer, l.c.).
11. Zdroisko (Rühmer, l.c.).
12. Słoneczne polany w Starych Bielicach (Maćkowska, 1962, Praca magisterska UAM).
13. Przy drodze do Rapina (Maćkowska, l.c.).
14. Grodzisko, pow. Sulęcín (Decker, l.c.).
15. Osno (Taubert, 1886, Verh. Bot. Ver. Brandenb., 28).
16. Międzyrzec (Ritschl, 1850, Fl. Grossherzogthums Posen).
17. Pakleko Wielkie (Decker, l.c.).
18. Grabín (Gruhl, 1929, Tier u. Pflanzenwelt d. Kr. Grünberg).
19. Łaż (Schube, 1903, Die Verb. d. Gefasspfl. in Schlesien).
20. Konotop (Schube, l.c.).
21. Leśnictwo Przymęt, pow. Wolsztyn (Krawiec, 1935, Wydawn. Okr. Kom. Ochr. Przyr. na Wlkp. i Pom., 5).
22. Sława (Fiek, 1881, Fl. v. Schles.).
23. Między Strzeszkowem a Grochowicami (Schube, l.c.).
24. Gaworzyce (Schube, l.c.).
25. Ścinawa (Schube, l.c.).
26. Wołów (Fiek, l.c.).
27. Między Ramiszowem a Pruszwicami (Fiek, l.c.).
28. Grabowno Wielkie, pow. Oleśnica (Engler, 1865, Jahresb. d. Schles. Gesellsch. f. vaterl. Cultur, 42).
29. Lasy sosnowe na półn.-wsch. od Rychtału (Krawiec, l.c.).
30. Las mroczeński (Szulczewski, 1951, Prace Kom. Biol. PTPN, 12, 6).
31. Las opatowski (Szulczewski, l.c.).
32. Boroszów, pow. Olesno (Mądalski i inn., 1962, Kwartalnik Opolski, 2).
33. Sądów, pow. Lubliniec (Hepter, Pokorny, Zemanek, 1965, Zeszyty Przyrodnicze, 5).
34. Łojki (Karo, 1881, Pam. Fizj., 1).
35. Krzyżowa Góra koło Olsztyna (Karo, l.c.)!
36. Kietlin, pow. Radomsko (Mowszowicz, 1960, Consp. Fl. Lodziensis, 1).
37. Las bugajski między Sulejowem a Jaksonkiem (Zalewski, 1886, Spraw. Kom. Fizj., 20).
38. Okolice Piotrkowa Trybunalskiego (Kulesza, 1918/19, Kosmos 43/44).
39. Tuszyn (Mowszowicz, l.c.).
40. Pabianice (Mowszowicz, l.c.).
41. Zimna Woda koło Ozorkowa (Mowszowicz, l.c.).
42. Chodów, pow. Kutno (Mowszowicz, l.c.).
43. Trzemeszno (Ritschl, l.c.).
44. Leśnianki (Bock, 1908, Taschenflora v. Bromberg).
45. Brzoza (Bock, l.c.).
46. Lasy sosnowe koło Oplawca (Krawiec, 1931; Bock, l.c.)!
47. Lasy sosnowe koło Smukały na północ od Bydgoszczy (Krawiec, 1931)!
48. Niewieścin, między Bydgoszczą a Świeciem (Abromeit, l.c.)!
49. Las miejski koło Grudziądza (Abromeit, l.c.); Strzemięcín i w okolicach jeziora Rudnickiego (Zielnik Toruński)!
50. Kamieniec, pow. Susz (Abromeit, l.c.).
51. Zalewo, pow. Morąg (Abromeit, l.c.).
52. Majna Góra pod Małą w pow. nidzkim (Abromeit, l.c.).
53. Frydrychowo koło Wąbrzeźna (Lange, 1895)!
54. Lulkowo koło Torunia (Abromeit, l.c.).
55. Okolice Włocławka (Zielnik Warszawski)!
56. Las koło wsi Łącz, pow. Płock (Wiśniewski, 1937)!
57. Studzieniec, w okolicy Sannik, pow. gostyniński (Drymmer, 1895)!
58. Puszcza Kampinoska, rezerwat w Granicy (Kobendza, 1929)!

59. Puszcza Kampinoska, Wilków—Grochale (Kobendza, 1953)!
60. Okolice Ciechanowa (Majchrowski, 1884)!
61. Nadl. Jablonna—Nieporęt, uroczysko Bagno (Sokołowski, 1963, Monogr. Bot. 16).
62. Wawer (Grochowski, 1918)!; Radość pod Warszawą (Juraszówna, 1925)!
63. Lasy garwolińskie (Trzebiński, 1899, Spraw. Kom. Fizj., 34).
64. Nadl. Kryńszczak, leśn. Jata i leśn. Jagodne (Sokołowski, l.c.).
65. Nadl. Turów, koło wsi Kąkolewnica (Sokołowski, l.c.).
66. Okolice Międzyrzecza (Eichler, 1883, Pam. Fizj., 3).
67. Las choćycki pod Łosicami (Karo, 1871, Oesterr. Bot. Zeitschr., 21)!
68. Mielnik, na górze Uszestej (Celiński, Fragm. Fl. et Geobot., 7, 1)!!
69. Puszcza Białowieska (Kobendza, 1925; Paczowski 1927)!

GENISTA GERMANICA L.

122

HERBARIUM

122